

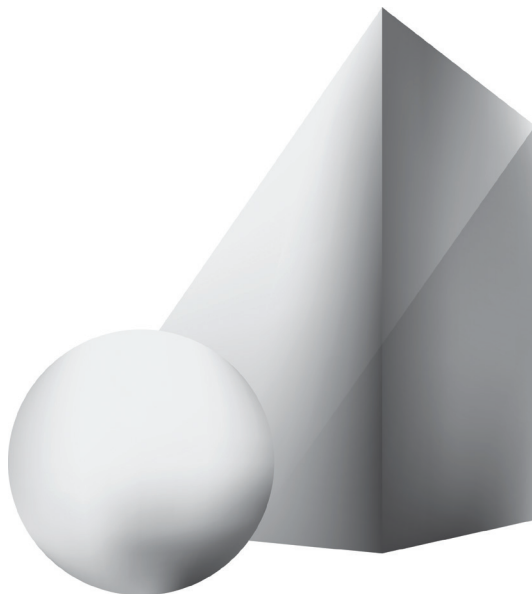
BIBLIOTECA DE DREPT CIVIL ȘI DREPT PROCESUAL CIVIL

A N I E L A - F L A V I A Ț I C Ă U - S U D I T U

VENIREA LA MOȘTENIRE

CONDIȚII GENERALE. JURISPRUDENȚĂ

BIBLIOTECA DE DREPT CIVIL ȘI DREPT PROCESUAL CIVIL

A N I E L A - F L A V I A Ț I C Ă U - S U D I T U

VENIREA LA MOȘTENIRE

CONDIȚII GENERALE. JURISPRUDENȚĂ

Universul Juridic

București

-2026-

CAPITOLUL I

CONDIȚIILE GENERALE PENTRU VENIREA LA SUCCESIUNE

1. Aspecte introductive privind condițiile generale pentru venirea la succesiune

Manu, 137: „prin fiu, omul obține stăpânirea lumii; prin fiul fiului dobândește nemurirea; prin fiul nepotului se înalță până la împărăția soarelui”¹

Sensul noțiunii de „succesiune” este multiplu, căpătând valențe specifice în funcție de contextul în care este utilizat². Într-o primă accepțiune, noțiunea de „succesiune” se referă la transmiterea tuturor bunurilor și drepturilor, cât și a obligațiilor lui *de cuius*, către unul sau mai mulți succesibili. În principiu, toate bunurile, drepturile și obligațiile lui *de cuius* sunt transferabile, putând face obiectul succesiunii³. Moștenirea poate fi, așadar, considerată ca transmiterea patrimoniului de la o persoană fizică decedată către una sau mai multe persoane, fizice sau juridice, care îndeplinesc condițiile pentru a veni la succesiune. În acest context, moartea, ca fapt juridic, este esențială pentru deschiderea succesiunii.

Într-o a doua accepțiune, noțiunea de „succesiune” se referă la masa bunurilor care fac obiectul transmiterii *mortis causa*, altfel spus la patrimoniul succesoral. Ulterior deschiderii moștenirii, patrimoniul succesoral, integral sau o cotă din acesta, se recalibrează drept o masă patrimonială. Aceasta prezintă caracterile juridice ale unei universalități de drept, fiind așadar un bun necorporal, obiect al dreptului de proprietate, aparținând patrimoniului moștenitorilor. De asemenea, această masă se naște direct, nemijlocit, în patrimoniul celor care vin la moștenire.

Într-o ultimă interpretare, noțiunea de „succesiune” este personificată și se referă, așadar, la moștenitorii sau succesorii care vin la moștenirea lui *de cuius*⁴. Aceștia trebuie însă să îndeplinească anumite condiții pentru venirea la succesiune.

Potrivit literaturii de specialitate din orizontul românesc⁵, condițiile pentru venirea la moștenirea *ab intestat* gravitează în jurul a trei mari repere. Astfel, calitatea de succesibil a persoanei, altfel spus vocația ereditară⁶, trebuie să fie dublată de neîndepărtarea de la succesiune de un alt succesibil în grad preferat sau dintr-o clasă preferată, iar eredele trebuie să aibă capacitate succesorală și să nu fie nedemn.

¹ *The Laws of Manu*, Sacred Books of the East, vol. 25, disponibil la <https://www.sacred-texts.com/hin/manu.htm>.

² J. Soucy, *Quelques aspects des successions dans notre système juridique*, Les Cahiers de droit, vol. 4, nr. 1, 1959, pp. 29-39, disponibil la <https://www.erudit.org/fr/revues/cd1/1959-v4-n1-cd5000734/1004127ar.pdf>.

³ Totuși, sunt situații în care acestea nu pot fi transferate, în cazurile limitativ prevăzute de lege sau în cazurile în care bunurile, drepturile și obligațiile sunt strict personale, spre exemplu, în cazul unei obligații de întreținere al cărei creditor era defunctul.

⁴ J. Soucy, *op. cit.*, pp. 29-39.

⁵ M. Eliescu, *Curs de succesiuni*, Ed. Humanitas, București, 1997, pp. 45-61.

⁶ Se pornește de la premisa potrivit căreia, prin art. 962 C. civ., s-a decis indicarea vocației succesorale generale drept una dintre condițiile generale ale dreptului de a moșteni, atât în cazul succesiunii legale, cât și în cazul celei testamentare.

Potrivit unei opinii consacrate în literatura de specialitate din Franța¹, în dreptul civil modern se disting doar două condiții pe care un succesibil trebuie să le întrunească pentru a putea veni la o succesiune. În primul rând, trebuie să existe, această condiție fiind considerată atât necesară, cât și suficientă, iar, în al doilea rând, eredele trebuie să nu fie nedemn. Cât privește momentul decesului lui *de cuius* prin raportare la cel al devoluțiunii succesoriale, acestea sunt considerate de autorii menționați ca perioade temporale indivizibile, legate indisolubil².

Condițiile generale ale dreptului de a moșteni sunt reglementate în art. 957-962 C. civ., vizând atât moștenirea legală, cât și pe cea testamentară. Acestea sunt capacitatea succesorală, vocația succesorală și vrednicia succesorală. De asemenea, se disting și două condiții speciale pentru venirea la succesiune, și anume acceptarea moștenirii și lipsa exheredării. În cele ce urmează vor fi evidențiate aspectele generale privind condițiile generale, urmând ca ulterior să fie dezvoltate în capitolele aferente.

Capacitatea succesorală este o condiție generală a dreptului de a moșteni, care trebuie constatată la data deschiderii succesiunii³. Cu toate acestea, în anumite cazuri, îndeplinirea ei poate fi constatată și la un moment ulterior deschiderii succesiunii.

Într-o altă abordare a noțiunii capacității succesoriale, s-a optat pentru indicarea obstacolelor în calea venirii la succesiune. Astfel, autorul⁴, aplecându-se reflexiv asupra aspectului incapacității succesoriale, avansează mai multe ipoteze: sunt considerați incapabili potențialii succesibili care fie erau deja morți sau care nu au fost încă concepuți la deschiderea succesiunii, precum și cei care au fost concepuți anterior deschiderii succesiunii⁵, dar care, din diverse cauze, s-au născut morți sau vii, dar neviabili (aspect divergent față de actuala legislație românească)⁶.

¹ S. Berre, S. Ferré-André, *Successions et libéralités*, ed. a 7-a, Ed. Dalloz, Paris, 2021.

² În același sens, a se vedea E.R.N. Arntz, *Cours de droit civil francais comprenant l'explication des lois qui ont modifié le Code Civil en Belgique et en France*, Ed. A. Maresq, Paris, 1879, pp. 36-46: „Pentru venirea la succesiune, trebuie întrunite câteva condiții sau calități. Dacă absența uneia dintre aceste calități este un obstacol pentru culegerea unei succesiuni, aceasta se numește incapacitate. Dacă este un obstacol în calea păstrării unei moșteniri la care a fost chemat, acesta se numește nedemnitare”.

³ Pentru opinia potrivit căreia existența succesiorului la momentul deschiderii succesiunii excedează condiției generale privind capacitatea, a se vedea M.B. Cantacuzino, *Elementele Dreptului Civil*, Ed. All Educational, București, 1998, p. 207: „pentru ca transmiterea să se poată produce în persoana unui succesior, se cere neapărat ca succesiorul chemat să aibă ființă în momentul când transmiterea are a se opera, adică în momentul morții *de cuiusului*: aceasta nu este o condiție de calitate a persoanei (...) și mai puțin încă o condiție de capacitate după terminologia doctrinei, ci o condiție de fapt neapărat trebuitoare pentru ca raportul dintre *de cuiusul* și succesiorul și transmisia de la unul la celălalt să poată fi juridicește concepută”.

⁴ F. Murlon, *Répétitions écrites sur le deuxième examen de Code Napoléon contenant l'expose des principes généraux, leurs motifs et la solution des questions théoriques*, vol. II, A. Maresq, Paris, 1869, p. 21 și urm.

⁵ După cum se va dezvolta mai jos, principiul *Infans conceptus pro nato habetur quoties de commodis ejus* reprezintă o ficțiune aplicabilă numai copiilor care se nasc vii. Astfel, despre copilul care se naște mort se consideră că nu a avut niciodată o existență civilă, potrivit principiului *qui mortui nascuntur neque nati neque procreati videntur*.

⁶ În mod aparte, în doctrina franceză s-a impus și condiția viabilității copilului, în acest caz proba fiind mai dificilă, nefiind admisibilă proba testimonială, ci fiind necesar un raport de evaluare medico-legal. În acest context, condiția de a fi viabil se interpretează prin prisma imposibilității în ceea ce privește „capacitatea vieții naturale”, unei persoane care se naște cu lipsuri, de a avea o viață civilă, neputând fi, așadar, un membru al